

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 550/2021-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Romanom Tomanom, PhD., advokátom, Zelený raj 20, Nové Zámky, proti postupu a uzneseniu Špecializovaného trestného súdu č. k. 3Tp/25/2019 zo 6. apríla 2021 a postupu a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2Tost/18/2021 z 21. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 23. júna 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na slobodu a bezpečnosť, práva na zákonné a preskúmateľné väzobné rozhodnutie a právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uzneseniami všeobecných súdov o väzbe, ktoré žiada zrušiť, prepustiť z väzby a od každého zo súdov žiada finančné zadosťučinenie po 7 000 eur.

II.

2. Sťažovateľovi sú vznesené obvinenia pre zločin založenia zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a pokračovací obzvlášť závažný zločin podvodu. Uznesením Špecializovaného trestného súdu z 28. novembra 2019 v spojení s uznesením najvyššieho súdu z 10. decembra 2019 bol sťažovateľ vzatý do väzby. Lehota trvania väzby sťažovateľa v prípravnom konaní bola najprv predĺžená do 26. januára 2021 a následne do 26. apríla 2021.

3. Prokurátor podal 23. marca 2021 ďalší návrh na predĺženie lehoty trvania väzby. Sťažovateľ 31. marca 2021 požiadal o prepustenie z väzby a alternatívne o jej nahradenie peňažnou zárukou, zárukou dôveryhodnej osoby, písomným sľubom a dohľadom probačného a mediačného úradníka. Špecializovaný trestný súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením zo 6. apríla 2021 pri dôvode väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku predĺžil lehotu trvania väzby do 26. augusta 2021, žiadosť sťažovateľa o prepustenie zamietol, písomný sľub sťažovateľa neprijal, rovnako neprijal peňažnú záruku manželky sťažovateľa 40 000 eur a záruku dôveryhodnej osoby a napokon väzbu sťažovateľa nenahradil dohľadom probačného a mediačného úradníka.

4. Špecializovaný trestný súd dospel k záveru, že trestné stíhanie voči sťažovateľovi je vedené dôvodne, keďže doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutky, pre ktoré bolo začaté trestné stíhanie, boli spáchané, majú znaky konkrétnych trestných činov a aj naďalej existujú dôvody na podozrenie, že tieto skutky spáchal sťažovateľ. Pritom poukázal na výpovede spoluobvinených a svedkov a zabezpečené listinné dôkazy, ktoré preukazujú dôvodné podozrenie o existencii skupiny pôsobiacej v rokoch 2012 až 2018, ktorá vyhľadávala osoby v nepriaznivých pomeroch a pod zámienkou preúverovania ich finančných záväzkov získavala od týchto poškodených osôb nehnuteľnosti, ktoré následne prechádzali do vlastníctva obchodnej spoločnosti sťažovateľa. K tomu Špecializovaný trestný súd uviedol, že išlo o vysoko sofistikovanú a pokračujúcu trestnú činnosť voči viacerým osobám s výnosom nad jeden milión eur ročne.

5. Špecializovaný trestný súd ďalej konštatoval, že u sťažovateľa nie sú dôvody útekovej a kolúznej väzby, no u sťažovateľa konštatoval dôvod preventívnej väzby, ktorú odôvodnil tým, že trestná činnosť mala byť páchaná od roku 2012 a jej cieľom bolo dosahovanie zisku nadobudnutím nehnuteľností pod ich trhovú hodnotu. Preto naďalej hrozí obava, že by trestnou činnosťou mohlo dochádzať k prevzatiu a ovládaniu nehnuteľností pre účely získania finančných prostriedkov, a je irelevantné, či sťažovateľ pred vzatím do väzby mal príjem pochádzajúci aj z legálnej činnosti.

6. Vo vzťahu k predĺženiu väzby Špecializovaný trestný súd uviedol, že vyšetrovanie je obťažné, bolo potrebné vypočítať množstvo svedkov a po výzve na doplnenie dokazovania sťažovateľ navrhol vypočítanie 62 svedkov a ďalší spoluobvinený 13 svedkov. Tieto skutočnosti súd považoval za závažné dôvody, pre ktoré trestné stíhanie nebolo možné skončiť v predĺženej lehote trvania väzby. Pritom konštatoval, že od posledného rozhodovania o väzbe zrýchlil postup vo vyšetrovaní. V tejto súvislosti Špecializovaný trestný súd uviedol, že prepustením z väzby na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania tak, aby trestné činy boli náležite zistené, páchatelia boli potrestaní a boli odňaté výnosy z trestnej činnosti.

7. K písomnému sľubu sťažovateľa Špecializovaný trestný súd uviedol, že tento nemôže vzhľadom na jeho osobu, rozsah a závažnosť trestnej činnosti, pre ktorú je trestne stíhaný, nahradiť väzbu. K ostatným zárukám dôveryhodnej osoby a peňažnej záruky manželky sťažovateľa 40 000 eur Špecializovaný trestný súd uviedol, že doterajší beztrestný život sťažovateľa, rodinné zázemie a kladné hodnotenie z miesta bydliska nie sú skutočnosťami, na základe ktorých by bolo možné konštatovať, že ide o výnimočné okolnosti prípadu. Pokiaľ ide o tieto záruky, Špecializovaný trestný súd dodal, že v návrhu absentovalo oboznámenie dôveryhodnej osoby s podstatou obvinenia a so skutočnosťami, ktoré odôvodňujú väzbu, ako aj obdobné oboznámenie manželky sťažovateľa a upozornenie na dôvody, pre ktoré môže peňažná záruka pripadnúť štátu.

8. Proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorá bola ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením najvyššieho súdu z 21. apríla 2021 zamietnutá. Vo vzťahu k sťažovateľovi najvyšší súd dôvodnosť vznesených obvinení videl vo výpovediach spoluobvinených [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] a vo výpovediach svedkov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. Najvyšší súd zvýraznil výpoveď obvineného [REDAKOVANÉ] ktorý mal so sťažovateľom najviac a najužšie spolupracovať. Dôvod preventívnej väzby sťažovateľa bol vyvodený z toho, že zo vznesených obvinení je zrejmý dlhý čas, po ktorý mal sťažovateľ páchať trestnú činnosť. Okrem toho pripomenul zisťnú pohnútku sťažovateľa pri páchaní trestnej činnosti. Najvyšší súd uviedol, že napriek tomu, že sťažovateľ je dosiaľ bezúhonnou osobou, z výsluchu obvineného [REDAKOVANÉ] a svedkyne [REDAKOVANÉ] vyplýva, že práve sťažovateľ mal byť v pozadí trestnej činnosti, ktorú intelektuálne riadil a riešil situácie, ktoré obvinený [REDAKOVANÉ] riešiť nechcel, osobitne, keď vynakladal úsilie smerujúce k splácaniu úverov s cieľom, aby nepribúdali nové prípady hlásené polícii. K tomuto najvyšší súd doplnil, že na závere o dôvodoch preventívnej väzby nemení nič ani to, že sťažovateľ vykonával advokátsku prax, z ktorej mu plynie slušný príjem a rovnako má príjem z prenájmu rodinných nehnuteľností, keďže výkon advokácie má pozastavený a ani prenájom jeho nehnuteľností mu nezabránil v konaní, pre ktoré je trestne stíhaný.

9. Predĺženie lehoty trvania väzby najvyšší súd odôvodnil tým, že sťažovateľ a ďalší obvinení na záver vyšetrovania podali početné návrhy na dodatočné výsluchy 62 osôb. Najvyšší súd uviedol, že vyšetrovanie preto nebolo možné pre rozsiahle dokazovanie ukončiť, keďže vyšetrovateľ nadväzne odstraňoval vzniknuté rozpory, vykonával konfrontácie, dopĺňujúce výsluchy a zadovážoval navrhnuté listinné dôkazy. V tejto súvislosti najvyšší súd poukázal na to, že spis má 22 zväzkov a obvinených je celkom deväť osôb.

10. K neprijatiu náhradných inštitútov väzby najvyšší súd zvýraznil, že obvinený je trestne stíhaný aj za obzvlášť závažný zločin, pri ktorom väzbu možno nahradiť, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu, a v prípade sťažovateľa žiadne výnimočné okolnosti prípadu zistené neboli.

III.

11. Sťažovateľ namieta závery všeobecných súdov a poukazuje na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva. V ústavnej sťažnosti uvádza prepis svojho výsluchu pred Špecializovaným trestným súdom, v ktorom namietal dôvodnosť vznesených obvinení, pričom sa zameril na spochybnenie výsluchu obvineného [REDAKOVANÉ]. Osobitne namietaným rozhodnutiam vyčíta, že v nich nebolo konkretizované, čo má z výsluchov svedkov a obvinených vyplývať vo vzťahu k dôvodnosti vzneseného obvinenia, a to najmä preto, že niektorí svedkovia ho vôbec nepoznajú.

12. K dôvodom preventívnej väzby sťažovateľ udáva, že v priebehu prípravného konania mu bol zaistený celý majetok, a preto nemá ako tieto nehnuteľnosti prevziať a ovládať, a ostatné nehnuteľnosti, v súvislosti s ktorými malo dôjsť k páchaniu trestnej činnosti, vlastní iné osoby. Poukazuje na to, že aj po prepustení má na účte manželky zabezpečené prostriedky na živobytie. Obavu z pokračovania v trestnej činnosti považuje za celkom iluzórnu.

13. V súvislosti s trvaním väzby poukazuje na to, že k predĺženiu prípravného konania nedošlo len v súvislosti s tým, že navrhol vykonanie ďalších dôkazov. Osobitne poukazuje na to, že k nečinnosti vo vyšetrovaní došlo už v skoršom priebehu trestného stíhania, keď zvyrazňuje počet výsluchov vykonaných v priebehu prípravného konania a to, že v konaní neboli zabezpečené už skôr nariadené znalecké posudky.

14. Sťažovateľ napokon namieta, že väzba v jeho prípade nebolo nahradená žiadnym z navrhovaných prostriedkov, čo bolo odôvodnené tým, že u neho nie sú dané výnimočné okolnosti prípadu. Osobitne v tejto súvislosti namieta, že nebola zohľadnená povaha a závažnosť stíhaného trestného činu, závažnosť usvedčujúcich dôkazov, očakávaný trest, jeho doterajší život a jeho osobné a sociálne pomery. Záver o neexistencii žiadnych výnimočných okolností vedie k tomu, že väzba nebude nahraditeľná inými opatreniami až do právoplatného rozhodnutia vo veci samej.

IV.

15. Sťažovateľ podal proti namietanému uzneseniu Špecializovaného trestného súdu sťažnosť podľa Trestného poriadku. Najvyšší súd námietky sťažovateľa preskúmal a rozhodol namietaným uznesením. Uplatnenie právomoci najvyššieho súdu vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať opodstatnenosť námietok sťažovateľa voči napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v rozsahu proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu odmietnutá pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie [§ 56 ods. 2 písm. a) a § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

16. Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05) vyplýva, že v čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy týkajúcich sa práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1 ústavy) je obsiahnuté aj právo obvineného podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú (resp. primeranú dobu) alebo byť prepustený počas konania. V označených ustanoveniach ústavy sú obsiahnuté obdobné práva ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (III. ÚS 227/03, III. ÚS 34/07, IV. ÚS 181/07, IV. ÚS 333/08, III. ÚS 54/2017, IV. ÚS 263/2018). Na konanie, ktorého predmetom je súdne preskúmanie zákonnosti väzby a existencie všetkých jej podmienok, je aplikovateľný čl. 5 ods. 4 dohovoru. Ústavnosť postupu a rozhodnutia súdu v takomto type konania (vrátane ústavnosti dôvodov, na ktorých bolo založené rozhodnutie o ďalšom trvaní väzby) skúma však ústavný súd aj z hľadiska garancií vyplývajúcich z čl. 5 ods. 3 dohovoru (I. ÚS 100/04, III. ÚS 220/04, IV. ÚS 181/07).

17. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01, IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08).

18. Do obsahu právomoci ústavného súdu nepatrí preskúmať postup či správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ktorý viedol k záveru o existencii zákonného dôvodu o ponechaní sťažovateľa vo väzbe alebo predĺžení lehoty väzby. Tento postup skúma opravný súd v riadnom inštančnom postupe, ktorý je funkčne uspošobený na preskúmanie obsahu trestného spisu, súvisiacich listín, podaní obvineného a prípadne aj ďalších dôkazov osvedčujúcich použitie takéhoto zabezpečovacieho prostriedku, akým je väzba v trestnom konaní (II. ÚS 76/02, IV. ÚS 83/03). Právomocou ústavného súdu je preskúmať zlučiteľnosť konkrétneho rozhodnutia väzobného súdu, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

19. Vychádzajúc z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu v spojení s napadnutým uznesením špecializovaného súdu treba uviesť, že najvyšší súd v spojení so špecializovaným súdom svoje právne závery primeraným spôsobom odôvodnil, tieto právne závery sú logické, konzistentné a nemožno ich považovať za arbitrárne. Oba súdy dospeli k záveru, že je dané dôvodné podozrenie, že sťažovateľ mal trestnú činnosť páchať ako jeden z popredných členov zločineckej skupiny. Toto podozrenie nebolo v priebehu doterajšieho vyšetrovania rozptýlené. Závery súdov o dôvodnosti vzneseného obvinenia vyplývajú z konkrétnych dôkazov. Vznesené obvinenie nie je založené len na výpovedi obvineného [REDAKOVANÉ], ale vyplýva aj z ďalších výsluchoch svedkov a poškodených, ktoré sú potvrdzované listinnými dôkazmi. Pritom ide o trestnú činnosť, ktorá mala byť páchaná v skupine s deľbou úloh jej jednotlivých členov. Z týchto dôvodov nemožno akceptovať námietky sťažovateľa, podľa ktorých niektorí svedkovia ho osobne nepoznajú. Čo sa týka hodnovernosti vypovedajúcich osôb, treba uviesť, že tieto námietky smerujú k hodnoteniu dôkazov a môžu byť v plnej miere vyhodnotené v konaní po podaní obžaloby. V konaní o väzbe takéto námietky nemožno v plnej miere zohľadňovať, keďže presahujú rámec rozhodovania o tom, či je dané dôvodné podozrenie zo spáchania skutkov, pre ktoré je vznesené obvinenie. V tejto súvislosti nie je dôvodná ani námietka kritizujúca odkaz na predchádzajúce rozhodnutia o väzbe, keďže opakovanie skutočností, ktoré podľa všeobecného súdu odôvodňujú dôvod väzby v predošlých rozhodnutiach, neznižuje ich relevanciu, pokiaľ súd preskúmaním všetkých okolností prípadu dospel k záveru o ich pretrvávajúcej existencii (IV. ÚS 41/08, IV. ÚS 149/08, IV. ÚS 314/08, I. ÚS 384/2019).

20. K námietke sťažovateľa, podľa ktorej z rozhodnutí nevyplýva, čo má z výsluchov svedkov a obvinených vyplývať vo vzťahu k dôvodnosti vzneseného obvinenia, treba uviesť, že rozhodnutie o väzbe nie je rozhodnutím o vine, ale rozhodnutím o dôvodnosti vzneseného obvinenia v procese prebiehajúceho a stále neukončeného zabezpečovania dôkazov. Preto takéto rozhodnutie nemôže byť hodnotením toho, či skutok spáchal obvinený. Hodnotenie dôvodnosti vzneseného obvinenia treba považovať za dostatočné, ak odkazuje na tie dôkazy, ktoré zakladajú podozrenie, že skutky, pre ktoré bolo obvinenie vznesené, spáchal obvinený sťažovateľ.

21. Čo sa týka skúmania jednotlivých väzobných dôvodov, nemožno všeobecným súdom vytýkať, že sa ich danosťou nezaoberali. Tento záver vyplýva už len z toho, že na rozdiel od predchádzajúcich rozhodnutí o väzbe nebol konštatovaný dôvod útekovej a kolúznej väzby sťažovateľa. Existencia dôvodov na preventívnu väzbu vyplýva z konkrétnych skutočností charakteru trestnej činnosti, pre ktorú boli vznesené obvinenia. V tejto súvislosti je odkaz na to, že trestná činnosť mala byť páchaná od roku 2012 a jej cieľom bolo dosahovanie zisku nadobudnutím nehnuteľností pod ich trhovú hodnotu, ústavne udržateľným dôvodom

na konštatovanie dôvodov preventívnej väzby, a to nielen s ohľadom na obavu z pokračovania v konaní smerujúcom k prevzatiu a ovládaniu nehnuteľností s cieľom získania finančných prostriedkov, ale aj s ohľadom na potrebu zabezpečenia majetku pre účely poskytnutia náhrady škody množstvu poškodených osôb.

22. Čo sa týka rozhodnutia o predĺžení lehoty trvania väzby, je nepochybné, že rozsiahlosť stíhaných skutkov robí vec mimoriadne obťažnou, keďže ide o trestnú činnosť páchanú organizovane v skupine a dlhú dobu. To nevedie len k potrebe vykonania množstva výsluchov osôb, ale aj k potrebe zabezpečenia množstva listín. Odôvodnenie predĺženia väzby potrebou vykonania dodatočných výsluchov v spojení s doteraz vykonaným dokazovaním odôvodňuje záver o tom, že prípravné konanie nemohlo byť skončené. V súvislosti s trvaním obavy z pokračovania v trestnej činnosti sťažovateľa je preto záver všeobecných súdov o predĺžení lehoty trvania väzby ústavne udržateľný. Čo sa týka námietky sťažovateľa, že k predĺženiu prípravného konania nedošlo len v súvislosti s tým, že navrhol vykonanie ďalších dôkazov, ale aj v dôsledku skoršej nečinnosti v prípravnom konaní, treba uviesť, že úlohou všeobecného súdu bolo zohľadniť potrebu predĺženia väzby v aktuálnom stave prípravného konania. Námietky k predchádzajúcej nečinnosti mohol sťažovateľ vzniesť pri predchádzajúcich rozhodnutiach o väzbe, kde došlo k záveru, že nie celkom optimálny postup vo vyšetrovaní nie je dôvodom na prepustenie sťažovateľa z väzby. Vo vzťahu k namietaným rozhodnutiam preto treba konštatovať, že nimi vytvorený zásah do osobnej slobody sťažovateľa je dostatočne odôvodnený potrebou ukončenia prípravného konania a obavou z pokračovania v trestnej činnosti.

23. Všeobecné súdy odôvodnili aj záver o nemožnosti nahradiť väzbu miernejšími prostriedkami. Tento záver bol založený predovšetkým na zohľadnení charakteru trestnej činnosti, z ktorej je sťažovateľovi dôvodne vznesené obvinenie. Je zrejmé, že rozsah a závažnosť trestnej činnosti bol hlavným dôvodom na rozhodnutie všeobecných súdov o tom, že väzbu sťažovateľa nemožno nahradiť či už jeho písomným sľubom, zárukou dôveryhodnej osoby alebo prijatím peňažnej záruky. V tejto úvahe všeobecných súdov nemožno identifikovať neoprávnený zásah do osobnej slobody sťažovateľa, a to osobitne s ohľadom na to, že využitie peňažnej záruky ako náhrady väzby je podľa § 81 ods. 1 Trestného poriadku v prípade stíhania pre obzvlášť závažný zločin možné len vtedy, ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Zákomom definovaná výnimočnosť trestnej činnosti, pre ktorú sú vznesené obvinenia, vyžaduje výnimočnosť dôvodov na nahradenie väzby, a preto prípadné nezistenie takýchto dôvodov je ústavne udržateľnou konštrukciou dlhšiu dobu trvajúcего obmedzenia osobnej slobody. Zatiaľ čo trestná činnosť, pre ktorú boli dôvodne vznesené obvinenia, vzbudzuje znaky výnimočnosti, doterajšie obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa vzhľadom na jeho osobu nezakladá dôvod na konštatovanie výnimočných okolností prípadu ako predpokladu na nahradenie väzby sťažovateľa niektorým z prostriedkov podľa § 80 a 81 Trestného poriadku.

24. Najvyšší súd a špecializovaný súd venovali námietkam sťažovateľa náležitú pozornosť a vysporiadali sa s nimi. Tieto závery najvyššieho súdu v spojení so závermi špecializovaného súdu nemožno považovať za arbitrárne a ani zjavne neodôvodnené, preto sú ústavne udržateľné. Preto bola ústavná sťažnosť sťažovateľa v rozsahu proti rozhodnutiu najvyššieho súdu podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu